

Interview

'Wie ben jij?'

'Kinderen zijn niet onder de indruk van het c.v. van hun leraar. Ze stellen in essentie maar één vraag aan jou: 'Wie ben jij?' Durf jezelf te laten zien, ga een verbintenis met de kinderen aan, maak je twijfels professioneel, durf fouten te maken en leer ervan.' Aan het woord is Marcel van Herpen, keynote spreker tijdens de RDJK 2014. In rap tempo houdt hij de zaal een uur lang geboeid, vertelt persoonlijke anekdotes en houdt zijn publiek een spiegel voor. Een gesprek na afloop.

'De leraren en peuterleidsters in de zaal reageren met herkenning op je verhaal. De interactie tussen jou als leraar en de kinderen, dat is waar het om draait. Tegelijkertijd zeggen sommigen na afloop: 'Ja maar wij moeten van onze directie...' of: 'Over twee weken krijgen we de inspectie op bezoek en die kijkt naar andere dingen.' 'Van de een moeten we dit, van de ander dat...' Hoe zie jij dit?'

'Van een leraar mag je verwachten dat hij zelf verantwoordelijkheid neemt voor zijn handelen. Uiteraard moeten de voorwaarden helder zijn, maar daarbinnen legitimeert hij zijn eigen werk. Je vraag suggereert dat er twee werkelijkheden zijn. We zijn hoofd en hart gaan ontkoppelen in het onderwijsstelsel. Misschien als een manier om de complexe werkelijkheid te vatten. De complexiteit moet je in zijn heelheid benaderen. Geen ontkoppeling tussen theorie en praktijk. Maar ook niet tussen onderwijs en opvoeding, of tussen leraar en leerling. Sterker nog, alles wat ertoe doet in het onderwijs speelt zich af in de interactie tussen mensen: tussen de leraar en zijn leerlingen, de leerling en zijn ouders, de leraar en ouders etc.'

Briefjes

'Je start je lezing met een voorbeeld uit je eigen lerarenpraktijk. Over een meisje dat nare briefjes ontvangt, nadat haar vader is overleden. En over wat er dan gebeurt in de klas. Op welke manier veranderde deze gebeurtenis jouw visie op onderwijs?'

'Als jonge leraar dacht ik de realiteit te overzien, maar er is zoveel dat je niet ziet. Een berg aan ervaringen in de hoofden van die kinderen die je niet weet. Dat besefte ik toen. En dat werd nog eens bevestigd toen ik jaren later op een reünie hoorde wat de groep kinderen samen had gedaan in dit verhaal. Terwijl ik dacht dat ik met mijn interventie de boel had opgelost. Zo'n voorval maakt je veel bescheidener. We hebben echt veel minder invloed dan we denken.'

Werken aan de hardware van kinderen

'Welke invloed heb je wel als leraar?'

'In de praktijk richten we onze energie vaak op dingen waar we niet zoveel invloed op hebben. Laat kinderen vooral zelf doen wat ze zelf kunnen. Als leraar schep je de noodzakelijke voorwaarden, bijvoorbeeld op het gebied van ruimte, tijd en criteria. Dat is geen pleidooi voor vrijheid blijheid. Dat vraagt juist het uiterste van jou als leraar. Je moet weten of het kind betrokken is, want dan leert het pas. Maar hoe zie je dat? Daar moet je het kind echt goed voor leren kennen, en ook zijn temperament en directe omgeving zoals de thuissituatie. Richt je aandacht niet op de software, zoals je met instructie doet bijvoorbeeld, maar durf te werken aan de hardware.'

Ouders als full partner

'Je pleit in je lezing voor de terugkeer van het huisbezoek. Hoe zie je de rol van ouders op school?'

'Ouders zijn volledig partner. Iedereen heeft hetzelfde ontwikkelingsdoel: dit kind zo ver mogelijk brengen binnen zijn mogelijkheden. Dan moet je elkaar dus wel leren kennen. Dat vraagt van de school en leraren om duidelijk te zijn over de visie. Op scholen waar ik werkte organiseerden we vijf avonden voor ouders om ze mee te nemen in de conceptuele gedachten van onze school. In die avonden wissel je samen heel veel kennis en ervaringen uit. Ook moeten we ouders uitdagen om op school alle vormen van betrokkenheid uit te leven die ze kunnen bedenken. En laat ouders dan vooral doen wat bij ze past, wat ze leuk vinden. Net als bij de kinderen.'

Menselijk tekort

'Je zegt dat leraren en leerlingen elkaar kwijt raken. Hoe komt dat?'

'We bouwen een schoolsysteem waar de menselijke verhoudingen vaak niet het uitgangspunt zijn. Dat werkt dus niet. Personen zijn niet inwisselbaar en ze zijn niet perfect.

'Je bent je eigen handlingsplan'

Marcel van Herpen

Als je het ideale profiel van een leraar bekijkt: daar voldoet geen mens aan. Mensen zijn geweldig in een paar dingen, maar in veel dingen niet. Tegelijkertijd hebben we een onderwaarding voor het menselijk tekort. Die tekortkomingen hoeven geen probleem te zijn. Wel als we er niet open over zijn. Als er openheid is in een lerarenteam over wat moeilijk of niet zo goed gaat, kun je elkaar ondersteunen. Kinderen doorzien het overigens meestal feilloos als een leraar ergens niet zo goed in is...'

Empathie en pedagogisch tact

'De perfecte leraar bestaat niet. Wat is de basisvereiste waar leraren volgens jou aan moeten voldoen?'

'Empathie. Je moet je kunnen verplaatsen in het kind, dingen zien vanuit zijn of haar perspectief. Dan kun je vervolgens je handelen daarop afstemmen. Het draait om pedagogisch tact: de goede dingen doen op het juiste moment, ook in de ogen van de kinderen. Veel leraren doen dat al intuïtief, maar je kunt het ook trainen. Bijvoorbeeld door op een heel andere manier een openingsvraag te stellen, of niet direct te reageren zoals je meestal doet. Kijk eerst wat er gebeurt, hoe kinderen zelf iets oplossen. Dat lukt alleen als je afgestemd bent op de situatie van dat moment, op het kind, en op de groep. Het lukt niet als je angstig, bevooroordeeld of gestrest bent. Je bent dus je eigen handlingsplan.'

Marcel van Herpen is o.a. medeoprichter van het NIVOZ, www.hetkind.org en het Expertisecentrum ErvaringsGericht Onderwijs Nederland. Bekijk de TED-lezing die hij eind 2013 hield, via zijn website www.marcelvanherpen.nl.